

Kirja-arvio

Pasi Mäenpää & Maija Faehnle (2021)

4. sektori —

Kuinka kaupunkiaktivismi haastaa hallinnon, muuttaa markkinat ja laajentaa demokratiaa

Vastapaino. 336 s.

Jani Varpa

Digitalisaatio on mullistanut tavan, jolla yksittäiset ihmiset ovat tekemisissä keskenään ja muun yhteiskunnan kanssa. Teknisten alustojen avulla ihmiset voivat löytää nopeasti ja matalalla kynnyksellä samanmielisiä, joiden kanssa voidaan lähteä ajamaan itselle tärkeää asiaa ilman, että toiminta pysähtyy byrokraatiaan. Tällaisen kansalaisvaikuttamisen nousu on luonut ilmiön, jota kirjoittajat kutsuvat neljänneksi sektoriksi erotuksena julkishallinnosta, yritysmaailmasta sekä vakiintuneesta kansalaisjärjestökentästä yhdistyksineen.

4. sektori -teos perustuu toimintatutkimukseen, jossa kirjoittajat ovat aktiivisesti osallistuneet kaupunkiaktivismien toimintaan järjestämällä esimerkiksi työpajoja ja seminaareja sekä ylläpitämällä some-ryhmiä, joissa kaupunkiaktivisteja on keskustelutettu. Tavoitteena on tutkijoiden mukaan ollut yhteinen tiedonmuodostus, joka on luonteenomaista neljännen sektorin toiminnalle. Toimintatutkimuksellinen ote näkyy voimakkaasti läpi teoksen, sillä se nostaa selkeästi esiin neljännen sektorin toiminnan haasteita, mutta myös tiivistää eri keskusteluiden perusteella ratkaisuehdotuksia ja toimintamalleja erityisesti kaupunkien hallinnolle.

Teos jakautuu kahdeksaan lukuun. Ensimmäisen, johdatteluvan luvun jälkeen tutkijat esittelevät toisessa luvussa kaupunkiaktivismien kenttää käyden läpi runsaan kattauksen erilaisia tapahtumia ja tempauksia, jotka kirjoittajat yhdistävät käsitteeseen. Kolmas luku on kokonaisuudessaan omistettu yhdelle kaupunkiaktivismien muodolle: kaupunkisuunnittelulle ja siihen vaikuttamiselle. Neljäs luku käsittelee kaupunkiaktivismia talouden näkökulmasta erilaisten alustojen sekä jakamistalouden kautta. Viides luku keskittyy kaupunkiaktivismiin yhteiskunnallisena liikkeenä, ja kuudes ja seitsemäs luku niihin haasteisiin, joita neljäs sektori aiheuttaa hallinnon ja demokratian kentillä.

Kuten luvuista voidaan nähdä, kaupunkiaktivismia (käsite luvuissa 2–5) ja neljättä sektoria (käsite luvuissa 6–8) käsitellään teoksessa varsin monesta näkökulmasta, jolloin yksittäinen näkökulma ei luonnollisesti pureudu kovin syvälle problematiikkaan. Kulutus on kirjassa positioitu taloutta käsittelevään neljänteen lukuun. Kuluttaja näyttäytyykin ehkä hieman suppeana toimijana, joka osallistuu vertaistalouteen ja ostaa ja myy tuotteita alustoilla, joita mahdollisesti myös ylläpitää itse. Kuluttaja näyttäytyy poliittisena toimijana, joka ei vaikuta enää ainoastaan tekemällä päätöksiä markkinoilla, vaan aktiivisesti muokkaa itse markkinoita. Kirjoittajat näkevätkin prosumerismin käsitteen läheisenä neljännen sektorin kuluttajalle.

Taloutta käsittelevän luvun lisäksi poliittisen kuluttajan käsite kylläkin viuhahtaa myös muissa yhteyksissä, mutta pääosin tällöin toimija nähdään jonkin toisen linssin läpi. Kuluttajan voisi nähdä neljännellä sektorilla myös laajempaan käsitteeseen. Kautta linjan neljännelle sektorille nähdään tyyppillisenä halu vaikuttaa oman alueen kehittämiseen entistä miellyttävämmäksi käytännön toiminnan kautta. Tällaisina esimerkkeinä annetaan muiden muassa Kallio block party sekä Herttoniemen metroasemalle rakennettu väliaikainen kahvila katukuvan puhdistamiseksi epätoivotuista ilmiöistä. Voitaisiinko tällöin ajatella, että alueen aktiivit toimisivat kuluttajina haluten vaikuttaa omaan alueeseensa, jota epäilemättä kuluttavat päivittäin? Näkemyksen laajentaminen nostaa esiin mielenkiintoisia näkökulmia esimerkiksi siitä, kuinka digitalisaation voimaannuttamat kuluttajat sekä kohtaavat että aiheuttavat hämmennystä talouden lisäksi myös muilla kirjassa esitellyillä kentillä demokratiasta kaupungin hallintoon.

4. sektori: kuinka kaupunkiaktivismi haastaa hallinnon, muuttaa markkinat ja laajentaa demokratiaa on mielenkiitoinen ja monipuolinen esitys siitä, miten teknologinen kehitys, sosiaalinen media kruununjalokivenä, on muokannut kaupunkiaktivistien toimijuutta. Kirja herättää mielenkiintoisia ajatuksia kuluttajuudesta paitsi talouden, myös hallinnon ja demokratian kentillä.

Kirjoittajatiedot

Jani Varpa (MMM) valmistelee väitöskirjaansa Helsingin yliopiston taloustieteen osastolla ja on Helsingin yliopiston Kaupunkitutkimusinstituutti Urbarian jäsen. Yhteystiedot: jani.varpa@helsinki.fi.